

REND-TARTOMÁNYI KÖZLÖNY

a kap. sz. Jánosról nevezett Ferencrendi tartomány

HIVATALOS KÖZLÖNYE

1916. Junius és Julius!

A FŐTISZTELENDŐ P. PROVINCIALIS MEGBÍZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

P. PESTI EMMÁNUEL

gyöngyösi házfőnök, theologiai tanár.

Kiadótulajdonos: A Kap. Sz. Jánosról Nev. Ferencrendi Tartomány Főnöksége Gyöngyösön.

A tartományfőnökség közleményei.

Kedves Testvérek!

Mint ismerős előttetek Kedves Testvérek, tekintettel a jelen idők nehézségeire a Szent-szék a Minister Generalis útján időről-időre dispENZálni szokott bennünket a pénz használ-tára vonatkozólag. Ez a dispENZáció csak bizonyos időre adatik, amelynek elteltével újra föl-vamodnom kell a dispENZációért. Most nemr-gíbeti tellett le a dispENZáció ideje, azért új dis-pENZációt eszközöltem ki Rómából, amelyet meg is kaptam oly záradékkal, hogy azt a maga teljességében közöljem az előljárókkal, akik ennek egy példányát a levéltárban köte-lesek tartani. Ime tehát itt közlöm a dispENZÁ-ció teljes szövegét:

Fr. Seraphinus Cimino Totius Ordinis Fratrum Minorum Minister Generalis et humi-lis in Domino Servus. — Summopere Nobis cordi est, ut pro Dei et s. Francisci benedictione obtinenda, omnes Ordinis nostri Provinciae quamprimum redeant ad puram observantiam capitalis praecepti Regulae Fratrum Minorum „de non recipiendis denariis“. Quia vero hujus-modi observantia non ubique statim introduci potest, facultate a S. C. de Religiosis, ob, prae-sentium temporum peculiare difficultates, Nobis benigne concessa utentes, vigore praesentis Decreti, Adm. Rdo P. Ministro Provinciae S. Joannis a Capistrano in Hungaria facultatem facimus, ad proximum quinquennium, permit-tendi, si id Definitorio suo videbitur necessa-rium:

a) ut Religiosus professus (1), Syndici Apostolici partes agat, si idoneus Syndicus non possit haberi, aut nolit agere quae officii sui sunt, et si non possit haberi fidelis Tertiarius ad hoc idoneus, exceptis tamen actionibus judici-alibus.

b) permittendi hujusmodi Religioso, vel eo absente aut impedito, alii Religioso Superiori locali benevisio, ut eleemosynas pecuniarias pro Missis, praedicationibus, vel gratis oblatas, apud se retinere, administrare et expendere valeat, cum debitis cautelis (2), juxta dispositio-nem Superioris localis et Discretorii (3), quibus fidelem rationem reddere tenetur. (4).

c) permittendi hujusmodi Religioso, ut ipsas eleemosynas transmittere, caute tamen, per manus Religiosi sibi benevisi valeat, ad solvendas expensas in commodum Fratrum iam factas, vel ad alias necessitates providen-das, de licentia tamen Superioris localis.

d) permittendi, ut Religiosi pecuniarias eleemosynas recipere et ad praefatum Religio-sum afferre, ac etiam in itineribus, justa de causa susceptis, remoto scandalo, pecunia com-muni uti possint ac valeant, sed pro necessitati-bus tantum occurrentibus. (5).

Romae, die 18. Aprilis, 1916.

Fr. Seraphinus Cimino
Min. Genlis.

1. Hujus Religiosi electio, pro unaquaque Provinciae domo et pro Curia Provinciali fit per P. Ministrum.

2. Idest, quoties possibilitas adest, per ma-nus saecularium.

3. Sine qua nullam expensam facere debet dum e contra et ipsi Superiori locali et Provin-ciali quaecumque politica pecuniarum contrec-tatio vetita est.

4. Singulis mensibus.

5. De acceptis et expensis dein rationem reddendo.

NB. Haec facultas singulis Superioribus, per concors exemplar, in Archivo asservandum, communicetur.

Ezen dispensáció értelmében én felhatalmazatom, hogy egy szerzetest bizhassak meg minden zárdában a pénz kezelésével, aki a Syndicus összes kötelességeit elvégezheti, kivéve, hogy a törvény előtt nem jelenhetik meg és ott a mi ügyeinket nem képviselheti.

Ennélfogva jelen írásom erejével megbízom az összes házfőnököket, hogy zárdáink számára végezzék a Syndicus teendőit a dispensációban előirt módozatok szerint. Viszont én is a Provincia számára fölveszem a syndicus teendőket.

Akadályoztatásuk esetére az előjárók megbízhatnak más testvért a syndicus teendővel, de persze ez csak rövid időre lehetséges, mert hiszen ezért az előjáró felelős.

A többi testvérek természetesen eltiltanak a pénz bárminemű kezelésétől és a d) pontban foglaltakat is csak a tartományfőnök engedheti meg az egyes testvéreknek.

Ennyit a dispensációról. Most áttérek a Definitorialis Congressus idejének meghatározására. A Generalis Constitutiók elrendelik, hogy legalább kétszer évenként össze kell jönnie a Provincia Definitoriumának a fontosabb ügyek tárgyalására és már el is közelgett a második Definitorialis Congressus ideje, a melyet *mindig* a nyár derekán szoktunk tartani. A multkor, midőn a Visitát jeleztem, nem voltam abban a helyzetben, hogy egyszersmind a Congressus idejét és helyét is meghatározhattam volna, azért most kell azt meghatároznom. Jelen írásom erejével tehát ezennel összehívom a Definitorialis Congressust július hó 18-ra a mi gyöngyösi anyazárdánkba, a melyre ezennel meghívom és a szent engedelmesség erejénél fogva kötelezem főtisztelendő Tamás Alajos exminister és custos atyát, nagytiszteletű Szendei Ágoston, Oslai Oswald, Rukavina F. József és Zadravecz István definitor atyákat és ntiszt. Virág Venánc secretarius atyát. A meghívott atyák már július 17-én legkésőbb este jelenjenek meg a gyöngyösi zárdá-

ban, hogy másnap a tanácskozások akadálytalanul megkezdődhessenek. — A zárdafőnök atyák legkésőbb július 15-ig küldjék be Gyöngyösre az utolsó negyedről a számadásokat, valamint az év végi összegezést. Küldjék be a leltárt egy példányban a discretoriumtól aláírva, egy másik példányt pedig otthon tartsanak a levéltárban. Állítsák ki azonfölül a bizonylatot a lelkigyakorlatokról és arról, hogy a testvérek a regula szerint mindent megkaptak. Ez utóbbi két írást az összes testvéreknek alá kell írniok. — A magister, lector és exhortator atyák küldjék be a reájuk bízott klerikus novicius, egyszerű fogadalmas, lajkus és terciarius testvérekről az előirt relációkat. És mind az összes testvérek buzgón imádkozzanak a Congressus sikeréért.

Végül még egy dologra figyelmeztetnem kell az előjárókat. A legutóbbi belügyministeri rendelkezések, amelyek az új termés fölhasználását szabályozzák olyanok, hogy a mendicatiót, amely pedig sok zárdára nézve életkérdés, több tekintetben akadályozzák. Szükséges tehát nekünk a mendicatiót lehetőleg idejekorán biztosítanunk. Ajánlom tehát, hogy a zárdafőnök atyák forduljanak bizalommal az illető vármegye alispánjához, vagy más törvényhatósági előjáróhoz és megmagyarázva a mi veszélyeztetett helyzetünket és egyben hangoztatva a hazának tett szolgálatainkat, eszközöljenek ki olyan engedélyt, amelynek erejénél fogva a mendicatio lehetséges legyen és akadálytalanul történhessék. Ily módon tavaly is sikerült a mendicatio. Ahol talán akadályokra nincs kilátás, ott persze nincs ezen intézkedésekre szükség.

Budapest, 1916. június 2-án.

P. UNGHVÁRY ANTAL,
min. provincialis.

A tartományfőnök atya megbízásából:

P. VIRÁG VENÁNC,
secretarius.

Sz. Ferenc rendje Bulgáriában.

A háborgó tenger, midőn emberekkel, emberi értékekkel telt csónakokat, bárkákat, gőzhajókat, sőt sokszor páncélos hadihajókat sodor az örvénylő mélységbe, ugyanakkor az iszapos, szennyes hullámokból gyöngykagylókat is vet ki a homokos partra. Nincsen fény árnyék nélkül, amint nincsen árnyék se fény nélkül. A most dúló rettenetes világfelfordulás minden szívfacsaró iszonyata mellett is vet a felszínre olyan gondolatokat, eszméket, melyek az emberiség fejlődésének előmozdításában hatalmas előnyt nyújtanak. Ilyen felvetett és kivételre váró eszme a balkáni népeknek, első sorban Bulgáriának a szakadárságból való kiemelése és az Egyház édesanyjai karjaiba való ve-

zetése. Nem tudhatjuk az isteni Gondviselés terveit, nem mondhatjuk egész biztonsággal: ez az a pillanat, melyben a Balkánon halálfejes fekete fátyollal letakart kereszt fénye akadálytalanul lövellheti vigaszt és örök üdvét osztó sugarait az eldurvult, kérges, de a szív mélyében minden jóra és nemesre hajló emberekre, azonban ezen gondolatnak ilyen komoly formában történt felvetődése elég indító ok nekünk arra, hogy az esetleges szép munkatérnek felujulása bennünket az előkészítő munkálatok megtételére serkentsen. Vegyük fel a köves partra vetett kagylót, nyissuk szét, lehetséges, hogy találunk értékes, igaz gyöngyszemeket.

Bennünket elsősorban hű szövetségesünk,

a bolgár nemzet érdekel. Ez a nép eredetére velünk rokon, elszigetelt helyzetére hozzánk egészen hasonló. Kicsiny nemzet vagyunk lélekszámra mindketten, össze kell tartanunk, ha népek nagy áradatában független nemzetként élni akarunk, — aminthogy akarunk! Nem elég csak kezét fognunk, hanem szívvél-lélekkel eggyé kell lennünk. Ezt volna hivatva elérni az egy vallás.

Sz. Ferenc rendjének élete Bulgáriában szorosan összefügg a boszniai tartomány történetével, azért a könnyebb áttekinthetés céljából a kettőt egymás mellé helyeztük.

Azt az időt, melyben sz. Ferenc gyermekei nagy áldozatokkal járó balkáni működésüket megkezdték, nem tudjuk egész határozottsággal megállapítani. Némelyek ezt a rendnek III. Ince pápa által történt szóbeli megerősítése után való harmadik évbe helyezik, mikor sz. Ferenc Palesztinába utaztakor vihar által kényszerült a dalmát partokon kikötni és ott az akkori hajózási nehézségek miatt pár hónapig időzve annyira megszerette a marcona, de jóra kész lakókat, hogy eltávozásakor nem akarta őket megfosztani az örök élet ígésétől. Kérésükre ott hagyta társai közül azokat, kik nyelvismeretök révén hasznukra lehettek. Ezen vélemény szerint tehát 1212-ben kezdték az Ur szőlőjének kevésigényű munkásai balkáni tevékenységüket. Mások azt tartják, hogy az 1217. évi nagygyűlés határozata következtében léptek a ferencrendiek a Balkánra, amikor a szent Rendalapító mindenkit üdvözíteni akaró nagy buzgalmában felosztotta a világot testvérei közt. Ekkor jöttek e szegény, alázatos szerzetesek először Magyarországra is.

Hogy melyik vélemény áll. bajos eldönteni, annyi azonban történetileg bizonyos, hogy sz. Bonaventura rendfőnöksége alatt 1260-ban tartott narboni nagygyűlésen összeállított hivatalos kimutatásban már szerepel a „*Vicaria Bosnae-Argentinae*“ nyolc kusziódiával, melyek között a hatodik helyen van: *custodia Bulgariae*.

Egy harmadik vélemény szerint, mely még legtöbb alappal rendelkezik, a *vicaria Bosnae* sz. Ferenc halálakor 1226-ban már létező provincia *Ultramarinae*-ből származik, mely provincia a Görögországban, az Égei-, Adriai-tenger szigetein, Szíriában és a dalmát-részeken fekvő zárdákat foglalta magában. Mivel e ropant nagy területen fekvő tartományt egy ember nem kormányozhatta elég eredményesen, azért a Görögországtól távolabb eső részeket: *vicaria Bosnae-Argentinae* néven külön elüljáró alá rendelték. E szétválasztásnak ideje azonban teljesen bizonytalan, de 1260-ban a narboni kimutatás értelmében feltétlenül megvolt.

A ferencrendiek működése javarésztében a fanatizált paulicianok, bogumilok ellen való küzdelemben telt el, kik ábrándos tanaikkal és látszólagos szigoruan erkölcsös életükkel majdnem az egész Balkánt hálójukba kerítették. Különösen nagy volt a sikerük a bulgároknál, ugy-

annyira, hogy az Al-Duna mentén egyszerűen bugari néven voltak ismeretesek. A pápák idejekorán észrevették a nagy veszedelmet, mely az igazi vallásos életre ezen eretnekségből származik, küldöttek is közülük mindenüvé hitbuzgó papokat és szerzeteseket, de ezek legönfeláldozóbb buzgalmuk mellett is sokáig tehetetlenek voltak velük szemben. III. Ince ez eretnekek endurájára (éhhalálba küldés) való tekintettel a világi hatóságok figyelmét is felhívta e veszedelemre, egész határozottsággal kijelentve: a bogumilok veszedelmesebbek a szaracénsoknál. Ezek ellenében a ferencrendiek teljes erejükkel és önfeledtségig jutó buzgóságukkal szálltak sikra, de a vakbuzgó, félrevezetett tömeget csak lassan-lassan sikerült kiszabadítani örjögő vezetőik romboló befolyása alól.

Ez időből való évkönyveink a százféle viharok romboló szelének áldozatul estek, így, sajnos, nem láthatjuk ebben az óriási nehézségben viaskodó egyszerű szerzeteseknek nem egyszer vértanusággal végződő hősiességét. Csak sejtethjük a szenvedések mértékét abból a számtalan üldöztetésből, melyben az ilyen fanatikus nép tudja részesíteni vélt ellenségeit. Zárdáikat feldúlták, őket vagy durva módon kikergették a határból, vagy kegyetlenül leöldösték. Ennek következménye az lett, hogy IV. Miklós, — első pápa a ferencrendiek közül, — 1291. márc. 23-án kelt levelében arról panaszkodik István szerb fejedelemnek, hogy az eretnekek garázdálkodása már a szomszédos országokat is fenyegeti, azért Dalmáciából és Horvátországból két-két ferencrendi szerzetest küld az eretnekek közé hitbiztosokul, kiket a világi hatóság oltalmába ajánl. A kívánt eredményt ezek sem voltak képesek felmutatni, amiért VIII. Bonifác 1298-ban Horvátországból ugyancsak két ferences kiküldését rendeli el hasonló célból. A siker itt sem mutatkozik, sőt ellenkezőleg a pusztító ár Bosznia, Szerbia és Bulgária területéről átcsap a szomszédos magyarországi részekre is, minek ellensúlyozásául VIII. Bonifác a Kalocsai érseket utasítja az eretnekség továbbterjedésének meggátlására, illetve kiirtására „*adhibito etiam brachio saeculari*.“

Sz. Ferenc fiai eközben serényen készülődtek arra az időre, midőn a keményebb eszközök a kitört vad szenvedélyeket visszanyomva, szabaddá teszik számukra a hitterjesztés áldást hintő nagy munkáját. Ez 1327-ben érkezett el számukra, amikor XXII. János pápa a balkáni részekben inquisitorként szereplő domonkosrendieket visszahívta, és a teret egészen a ferencrendiekre bízta. Hogy minden erőszakoskodó brutalitástól mentve legyenek és az ígét teljes biztonsággal hirdessék, Róbert Károly magyar király és a bosnyák fejedelem oltalmát kérte ki számukra, mely alatt szép sikerrel folytathatták munkájukat. Ezt a szép sikert onnan lehet következtetnünk, hogy két évre rá a pápa mindkét uralkodónak köszönetet mond és kéri őket, hogy a siker teljességének

érdekében oltalmukat ne vonják meg a jövőben sém.

Bármily szépen indult és haladt ezen buzgó atyák fáradozása következtében a hittedés nagy fontosságú ügye, állandó sikert ez sem hozott. Posznia és Bulgária továbbra is melegágya maradt e vallási mételynek, úgy, hogy 1339-ben, midőn Gerárd rendfőnök a magyar zárdák megvizsgálása végett Bosznián átutazott, a katolikus egvház helyzetét a leg-szomorubb állapotban találta. Maga Posznia bánia is, Kotromanovič István az eretnekek közé keveredett és ügyüket minden lehető eszközzel sietett előmozdítani. Szinte különös, hogy ezen eretnek bán Gerárdot és kísérő társait a lehető legelőzékenyebb szívességgel fogadta és őket a szükségesekkel bőven ellátta, nehogy utjukban bármiben is hiányt szenvedjenek. Pár hetet töltött Gerárd a bán közelében, minek az lett a következménye, hogy a bán visszatért az Egyház gyermekei közé és megígérte a leghatékonyabb támogatást az ottmaradt és később jövő ferences missziók számára. A rendfőnök utasítására szép számmal siettek a buzgó atyák az Ur szállójának e tövises és sziklás részébe, hogy a többször megkezdett, de ez ideig soha be nem végzett térítést újlag nagyobb hévvel, fokozottabb erővel a sikeres megoldás terére vigyék. *Peregrinus a Saxonia* lett e lelkes csapatnak vezetője. Buzgalmuk nagyságát, szigorú, példás életüknek a népre gyakorolt jó hatását nagyszerűen igazolja az a tény, hogy nemcsak az eretnekek ellen működtek dicséretre méltó sikerrel, hanem szent életük oly nagyszámu követőre akadt az ujonnan megtértek között, hogy 1350—1360 közt a magyarországi Bánátban (Csér községben) és Bulgáriában is találunk zárdákat, melyeket ezen missziós szerzetesek tagjai töltenek be. Az ősrégi boszniai tartomány ismét életre kelt és a nép lelkében mélyen gyökeredző vallásos buzgalom tagjainak számát oly fölös mennyiségben tartotta folyton, hogy saját létének veszélyeztetése nélkül szüntelen újabb és újabb rajokat bocsájthatott a szomszédos államokba, miáltal szülőanyja lett különösen több Magyarországon és Bulgáriában fekvő zárdának, melyekből idők multán független tartományok fejlődtek.

Bulgária megtérítésében és a ferencrendnek ottan való megtelepedésében döntő szerepe volt Nagy Lajos király Strascimir bulgár fejedelem fölött 1366-ban aratott fényes diadalának, amikor a fejedelmet foglyul ejtve, hűségi eskü letétele után szabadon bocsájította. Ekkor ugyanis a szakadár papoknak fékevesztett dühe, ha nem is aludt ki, de nem mert oly veszélyes mértékben megnyilvánulni és a hirhedté vált bulgárok izgatása is elhullatta méreg fogait. *Peregrinus a Saxonia* — 1348. óta Bosznia püspöke — hamarosan észrevette a megváltozott helyzet pompás előnyét, azt a tanácsot adta N. Lajosnak, hogy a hittedés körül már eddig oly nagy érdemeket szerzett fe-

rencrendet bizza meg a meghódított Bulgária megtérítésével. A király örömmel vette ezt a tanácsot, s az olovói zárdából Reno János vezetésével nyolc patert küldött az illetékes eljárósággal egyetértve a nagy sikert ígérő missióba. Az eredmény szinte csodálatos volt: 50 nap alatt több mint 200,000 bulgár tért meg! E boldogító siker még fokozta a jámbor atyák buzgalmát, kikhez idők folyamán mind többen és többen csatlakoztak, úgy, hogy már teljes sikerről ábrándoztak. Az is lett volna, ha a félelmetes új ellenség fel nem üti fejét! Ezzel az ellenféllel, a mohamedán törökkel már nem bírtak megküzdeni a lángbuzgalmu szerzetesek. Nem mintha a halál gondolata, nagy veszélye lohasztotta volna le kedvüket, hiszen a halálra ők mindenkor készen voltak, amit gyönyörűen bizonyít a viddini vértanuk esete, kiket — számra ötöt — zsolozsma közben fogott el a kalugyerek bosszút szomjazó gyűlöletétől felizgatott csöcselék. Amint ők állhatatosan megvallották Krisztust az emberek előtt, ép úgy megvallották volna mások is, és amint ők fel tudták áldozni életüket a szent ügy védelméért, fel tudták volna áldozni mások is, ha a jó Isten tőlük is ezt áldozatul kívánta volna. Miként szembeszálltak a szakadárak részéről fenyegető veszéllyel, szembeszálltak volna sz. Ferenc hű gyermekei a pogány török kereszténygyűlöletével is.

Ez új ellenségnek támadó fegyvere is az eddigiekhez viszonyítva új volt, mely egyszerűen lehetetlenné tette a békés, nyugodt társadalmi életet. szétrombolt, feldult, legyilkolt mindent és mindenkit, mi útjába került és reája nézve nem volt hasznos és előnyös. Sz. Ferenc fiai az ujonnan megtért nyájjal a közelgő vihar érzetkor biztosabb vidék után néztek. Azonban bár előrelátók voltak, a gyorsan száguldó pusztítás mégis utolérte őket. Bulkovics Lázár szerb fejedelemnek a Rigómezőn történt teljes leveretése után a győzelemtől vérszemet kapó hordák gyors paripákon elszéledtek a Balkánon, Bulgária is portyázásuk szomorú prédájává vált. Menekült, aki tudott és sajnós, hogy csak kevés tudott. És akik menekültek is, minő keserű bánattal telt szívvvel vonszolhatták magukat, midőn fájdalommal kellett látniok, hogy szorgos munkájuk szerény gyümölcsét kegyetlen martalócok vérszomjas pusztító dühe pár perc alatt semmivé teszi. Szépen írják az ódon évkönyvek, hogy az anyák nem kincseiket, ruháikat kapták fél és vitték magukkal, hanem apró-cseprő gyermekeiket. A bujdosók, a menekültek ezer gyötrelmében osztozkodtak a szánandó sorsra jutott népnek hűséges barátai is, kik közül többet utolért az üldöző ellenség és kegyetlenül lemészárolt.

Magyarországba és Romániába menekültek, akik menekülhettek. A katolikus magyarság könyörületes, résztvevő szívvvel fogadta az üldözötteket, kikben nemcsak segélyreszorulót, hanem fegyvertársat és hitsorsost szemlélhettek. Romániában azonban a száműzetés ke-

mény kenyeréhez a szakadár nép és pópái számtalan keserítését is el kellett tűrniök a hónát vesztett szerencsétlen bulgároknak. Egye-

düli vigaszuk volt. sz. Ferenc gyermekeinek gyámolító, résztvevő szava és élete.
(Folytatjuk.)

Hirek a Provinciából.

Testvéreink a harctéren. Szép és könnyekig megható, de másrésről megrendítő leveleket irnak testvéreink a frontról. Kiválik különösen valamennyi közül P. Julián és Vince testvér levele., akik már hosszabb idő óta az olasz fronton küzdenek a hazáért. Mint írják, sem éjjelük, sem nappaluk, mert éjjel-nappal szüntelenül pusztít közöttük a haláltszóró olasz gránát s ők minden pillanatban várják a halált. Vince testvér sorai igen meghatók: „Már három hónapja itt munkálkodunk (részlet beosztással) éjjel nappal, ha esett vagy fújt, az mind mellékes volt. Áztunk, fáztunk és dideregtünk, mint jött a nap sorsa, utunk is elég nehéz és fárasztó, de a nagy mélységbe onnan fel girbe-görbe járatlan utakon, de meg aztán sokszor korom sötétben. Bezzeg volt bukdácsolás, egyegy gödörbeesés, mit olasz gránátok kiváltak. Meg aztán a nagy sötétben igazán kellemetlen, nehéz és bizonytalan minden lépés. Sokszor meg-megvilágított a fényszóró, vagy rakéta, de annál rosszabb volt...”

Valóban Isten nagy szeretete és csodája, hogy három hónap után is épségben vagyunk itt a fronton. Volt eset, hogy amint feküdtem, oldalt jöttek a gránátok, sivítottak egymás után, mi meg betakarva pokrócba várjuk a biztos halált, — na most csap be! s így aggodalmakkal telve kell megnyugodva elaludni és vajjon felbredünk-e? Ezt csak Isten tudja igazán. Itt tőlünk átlag 60—70 lépést csapkodtak. És hány-szor kellett futnunk ágyúk tüze között! Legutóbb ép tegnap este úgy 10—11 óra között hantan ballagtunk és egyszerre csak közénk vág a schrapnell, azaz előtűnk vagy 20 lépésnyire, utánunk, oldalt, ember nem tudja hová meneküljön. Én meghuztam magam egy magas kő árnyában, mely a földből kicsucsosodott és levette sapkámot, keresztet vetve. sz. Mihályt segítségül hiva vártam a biztos halált. Furcsa mulatságok: az embert elfojtja a hang, hogy nem tud szóhoz jutni, csak leheltünk és néztük, hogy megvagyunk-e? Maga főhadnagyunk is csodálkozott, hogy 3 hónap alatt csak egy sebesültünk lett, de ezé sem halálos, jóllehet elég súlyos magába véve. Föliegvezem, hogy nagy-csütörtökön, ott, ahol én is dolgoztam, (ugynevezett Kuverna vagy Tunel), ép kissé a napon sütkéreztem és lábamat pucoltam, mikor egyszerre csak lecsapott egy 15 centis gránát, én meg berohantam meztláb a lyukba. Ez volt délután 4 órakor és 5-ig 72 gránát esett ezen helyre. Procziklám (kenyeres tarisznyája!) is kint volt az ajtóban és azt is eltemette, úgy hogy a föld alól kellett kiásnom...

Még felemlitem, hogy dicséret a mi hadvezetőségünknek, mert Istenben bizva, a magas-

ságból várják a győzelmet. Így külsőleg is kimutatják Isten iránti szeretetüket, hogy a dicsőn elesettek sirjait körülkerítik, a hantokat szépen kirakják kövel, keresztet állítanak szép sorrendben, középen egy művészes, gyönyörű „Atya-Isten“ képet, oldalt sz. Péter és Pál, fölötte angyalok, lent egy pápai alak és még mások: mind kérlelik az Istent, hogy tekintsen ránk. Üveggel van eltakarva és egy öröklámpa függ előtte, mellette egy mécsbél-skatulya van, melyből időnkint megújítják a mécsset. Legalul ilyen fölírás van németül és magyarul: „Atyánk! Istenünk, segítsd igaz ügyünket, minden hirdesse a mi győzelmünket.“ Mondhatom, meghat a látvány! Másból szép nagy keresztet állítanak, sőt láttam Boldog-asszony Anyánk szobrát gyönyörű trónba helyezve. Mondhatom, tisztelettel kell meghajolni vezetőink vallásossága előtt, amelyet a hadsereg előtt kinyilvánítanak és azt a jóra buzdítják.

De azért mégis nagyon sok a hadfiak közül, kik Istent nem ismernek, nem tisztelnek, de káromolni mégis tudják. Itt katonáéknál ez így van, elég sajnós, hogy a magyaroknál nagyobb arányban vannak, kik Istent nem tisztelik. Ép azért nem csoda, hogy ily világháború van, nagyban megérdemelte minden nemzedék ezt a büntetést.“

P. Jusztin legutoljára Cetinjéből irt, P. Gergely már Szkutariban időzik pár hete, P. Sándor pedig a montenegrói Kolasinban vesződik a lusta, renyhe és a mi lisztünkön élősködő cernagorcokkal. Nem valami dicsérőleg emlékezik meg Nikita alattvalóiról. — P. Irén ismét kiment ezredéhez a frontra. A jó lajkus testvérek szintén nap-nap után küldik rózsás lapjaikat s érdekes, hogy mindegyik Közlönyünket kéri és lelkiolvasmánynak valót. Imádkozzunk értük, hogy a jó Isten őket mielőbb hozzánk visszavezesse!

Vizita canoncia. A mult hó 21-én kezdte meg vizitacionalis körutját főtiszt. Provincialis atyánk rendtartományunk Secretariususa kíséretében Egerben. Vasárnap este ért oda s a familia a harmadrendi testvérek élén nagy ünnepélyességgel fogadta őt a templom bejáratánál. Onnan 23-án reggel Rozsnyóra mentek, másnap délután pedig Fülekre indultak. 25-én este felé Szécsénybe értek, ahonnan 27-én délben Vácra utaztak. Hétfőn délelőtt már Jászberényben folyt a vizita, majd másnap délután Szolnokon, ahol szintén szép és ünnepélyes fogadtatásban részesítették Főelőjárónkat. Innen a vizitációval kapcsolatos többrendbeli ügy elintézése után Kecskemétre utaztak, ahonnan Áldozócsütörtök délután Budapestre mentek. A

budai testvérek és harmadrendiek ezuttal is mindent elkövettek, hogy főtiszt. Provincialis atvánk iránt érzett hagyományos szeretetüknek és tiszteletüknek ünnepélyes módon kifejezést adjanak. Budapesten már számos ügydarab várt sürgős elintézését, azért a vizitáció keretében egész vasárnap délig itt bonyolították le a levelezéseket. Majd a déli hajóval Dunaföldvárra siettek, kocsin Simontornyára rándultak. Az ottani vizita befejezése után visszament Főatyánk Budapestre, hogy a keleti kiküldetéséből visszatérő P. Holzappel bajor provincialissal találkozzék és megbeszéléseket folytasson. — Innen egyenesen Szigetvárra tartottak, majd pedig Pécsre, ahol a pünkösdi szent ünnepeket és sz. Antal napját töltötte. A testvérek mindenütt igaz tisztelettel és szeretettel övezték körül Főelőjárójukat és csak azt sajnálták, hogy rövid időt tölthetett körükben.

† **P. Kovács Damján.** Mult hó 7-én reggel fejezte be áldásos életét Szolnokon a kedves, jó Dami bácsi. Élte legnagyobb részét Szolnokon töltötte, ahol több mint 35 esztendeig a Tisza partján levő kis Váriteplomot gondozta. Jóságáért, szelidségéért és buzgalmaért mindenki kedvelte. Igazi apostoli életet folytatott kis curatiájában, friss, meleg ételhez ritkán jutott, legfeljebb akkor, mikor a zárdában bent evett. Apostoli buzgalmát igazolja azon tény, hogy 68 éves korában látott neki a német nyelv tanulásának, hogy a Szolnokon immár gyakrabban megforduló német ajku hiveknek sz. gyónásait meghallgathassa. — Temetését másnap délután 4 órakor végezte Kubusz Leontin jászberényi házfőnök atya, P. Radvánszky József pedig egy igen gyönyörű gyászbeszédet tartott a megboldogult felett, amely a jelen volt hiveket annyira meghatotta, hogy mindnyájan sirtak és zokogtak. — P. Damján született Gyöngyösön, 1841. január 18, rendbe lépett 1857. augusztus 25, pappá szenteltetett 1864. dec. 6-án. — Pie Jesu dona ei requiem!

Kitüntetés. Bálint Benedek füleki házfőnök atyát a beteg katonák önfeláldozó gondozásáért Ferenc Salvator főherceg a Vöröskereszt II. oszt. hadiékítményes ezüstérmével tüntette ki s egyben az erről szóló diszoklevelet is megküldötte neki. Örvendünk szivből és gratulálunk hozzá!

Konferenciák. Mint értesültünk P. Zdravec István definitor a mult hónapban Kolozsvárott az intelligens férfiaknak igen hatásos és áldásos konferenciás triduumot tartott. P. Mayer Marcellin pedig Szinérváralján az Ol-táregyletnek tartott több napi lelkigyakorlatokat, amelyeknek szintén nagy volt a hatásuk.

Ordinációk és primiciák. Most, amikor Krisztus Egyházát oly nagy gyász érte, fiai ezreinek erőszakos halála miatt, amidőn óriási a kesergők száma, kik lelki vigasztalásra s megerősítésre szorulnak, jóleső, igaz lelki öröm tölti el szivünket, ha látjuk, hogy az Ur ifju levitáinak és papjainak serege gyarapodik odaadó, áldozatkész és tisztalelkű tagokkal, akik a mai mostoha és nehéz időkben segítségére jönnek

az Egyháznak és felváltják a megfogyatkozott és a nap hevétől eltikkadt idősebb munkásokat az Ur szőlőjében. Ezen szeretettel és örömmel fogadjuk azon ifju testvéreinket, kiket a Szentlélek Uristen kegyelme e hónapban avat fel s avatott fel a leviták és az áldozópapok sorába. Junius 3-án kezdődtek Egerben az ordinációk a tonsura és kisebb rendek feladásával, 4-én volt a subdiconatus, 5-én a diaconatus és 6-án a presbyteratus. Özséb testvért, ki junius 2-án fejezte be P. Mórral évváró vizsgáit az egyvetemen, Kohl püspök ur Öméltósága fogja f. hó 21-én diaconussá, 25-én pedig presbyterre szentelni. — Az ujmisések közül P. Orlóvszky Ottó pünkösdi ünnepén Bártfán, P. Fehér Péter Gyöngyösön, Kulunchich Gaudenc Szabadkán és P. Varga Bálint Sümegen, P. Riba Hugó pedig pünkösdi másnapján Pécsen mutatta be első szent miseáldozatját a mennyei Atyának.

Özséb testvérünk pedig folyó hó 30-án Jézus szive ünnepén Zentán öhajítja első szent miseáldozatját a jó Istennek bemutatni. Az Ur adjon nekik áldást és kegyelmet!

Keleti ügyek. P. László levele Aleppóból. Jóleső érzés tölti el lelkünket, valahányszor az ozmán birodalom területén időző testvéreink sorait olvashatjuk. P. Pál és P. László szorgalmasan értesítenek bennünket sorsukról és élményeiről, amelyekből többé-kevésbé kiolvashatjuk, hogy sok nehézséggel és akadályal kell megküzdenniük, mivel a keleti viszonyok távolról sem oly kecsesítőek a missiókra, mint mi azt eleinte hittük. Az annyira hangoztatott magyar-turáni barátság a valóságban teljesen másképp fest, mint azt lapjaink leírták. A török fanatizmus jelenleg is igen szomorú és véres fejezeteket ír be az Egyház történetébe. A pogány ozmán nem szívesen látja a kereszténység befolyását és terjeszkedését Keleten és a keresztény műveltség elől lehetőleg elzárja szive-lelke ajtaját. Ily körülmények között nem a legrózsásabb Keleten tartózkodó testvéreink helyzete. Mindazonáltal mint írják, nem csüggednek, hanem biznak, kitartanak és imádkoznak. — P. László, aki dacára gyér nyelvismeretének, hallatlan merészséggel neki vágott a hosszú jeruzsálemi utnak, április 6-án Aleppóból irt egy igen kimerítő levelet ft. Provincialis atyánknak, amelyben igen érdekesen írja le utazását Konstantinápolytól Aleppóig. Hadd álljon itt egy-két szemelvény belőle . . . „Konstantinápolyban épen 10 napig tartózkodtam. Ennyi idő volt szükséges utlevelém rendbehözéséhez. Ez még elég kevés, ha hozzávetem, hogy dr. Kmoskó urnak majdnem egy hónap kellett, hogy kifutkossa a továbbutazásához szükséges engedélyt. Konstantinápolyban eléggé jól éreztem magam, az atyák igen jó szívvél voltak hozzám. A P. Superior is kedves, figyelmes volt, mindent megtett, hogy jól érezzem magam. Meg is háláltam amennyire lehetett jószágát, két fontot — a mi pénzünkön 75 K-át ajánlottam föl neki eltartásomért. A városban nem igen járkáltam, mert nem akartam élvezni a gyomrot felkavaró keleti büzt, habár megszo-

kás kedvéért nem ártott volna. Többször csónakáztam az Aranyszarvban. Meglátogattam a lazaristák sz. György Collegiumának magyar igazgatóját: P. Kajdit. Igen kedves ember, igazi szerzetes! Ebédre is meghívott. A lazaristák Konstantinápolyban szép missiót teljesítenek. Nagy Collegiumukban mintegy 600 növendéket tanítanak.

Konstantinápolyban és általában Keleten a nacionalismusból kifolyólag igazán csúf dolgok történnek. Az olaszok és németek vívnak kemény harcot egymással. Attól lehet tartani, hogy ezen ellenszenv hamarosan kiélesedik, már előjelei erősen mutatkoznak. Ez nem is lehet másképp, ha a missiókban nem a Krisztus országának a terjeszkedését és a lelkeket keresik, hanem a nacionalizmus szolgálatába szegődünk... Ugyancsak a nacionalizmus a megfojtója a mostani keleti katholicizmusnak is. Ez rendezti most is az első századokra emlékeztető vérfürdőket a szegény örmények között. Rettenetes napokat élnek a szegény, sokat üldözött örmények. Az üldözés még most is javában dühög. Napról-napra jönnek az atyákhoz kitiltó levelekkel az örmények. Ki a sivatagba kergetik őket száz és ezer számra, ahol a biztos éhenhalásnak vannak kitéve. Épen tegnapelőtt is egy ilyen szerencsétlen hozott levelet 200 társától a lelkész páterüknek P. Sabationak és szüszagató könyörgéssel kéri, hogyha lehet valahogy hogy mentse meg őket az éhenhalástól, mert pár nap múlva éhen halt 300 társuk sorsára jutnak.

Az utszélek tele a keresztények hulláival vagy inkább csontjaival, mert a vadak már felémésztették, szétmarcangolták testeiket.

P. Gergely, a jelenlegi Superior, nemzeti-ségére örmény, sírva panaszodik nemzetének és szent vallásuk rettenetes pusztulásáról. És nincs senki, aki meghallgassa őket. Ép most van itt egy családnya. Reggel elment a malomba dolgozni, otthon hagyva 8 egészséges kis gyermekét és feleségét. Mikor tegnap este hazament, a házat üresen találta, családja kidobva a pusztába! Neki is utánna kell menni! Most van itt hét szép örmény fiú, egészségesek, izmosak 16—18 évesek, száműzve vannak! Az ilyen szerencsétleneket senkinek sem szabad befogadni, életelmet nem vásárolhatnak, mert semmit sem szabad a rajtuk levő ruhán kívül magukkal vinni. — Istenem, mikor lesz ezen szomorú napoknak vége!?

Utlevelimet március 18-án, szombaton kaptam kézhez és úgy volt, hogy 20-án azaz hétfőn utnak indulok egy német testvéremmel, aki Bagdadba megy. At is mentünk Hájder-Paschába, hogy Isten nevében tovább utazzunk. Csak hogy én nem mehettam, mert német katonavonatot volt. Társamat elfogadták utitársul, mert tábori lelkész volt, szerencsésen el is utazott. Csalódvá tértem haza, hogy másnap egyedül folytathassam utamat. Kissé levert ez a dolog, de azért nem féltem attól, hogy egyedül kell ismeretlen világban ismeretlen nyelvű emberek között utaznom. Másnap 21-én tehát újból át-

hajóztam Kisázsziába. Nagy tolakodás után sikerült is nagynehezen helyet kapnom egy II. oszt. fiülkében. Hatan szorongtunk a csomagokkal teletömött fiülkében. Na gondoltam, ha ez így tart Aleppóig, vagy Bozantiig, belebetegszünk mind a hatan. De szerencsére másnap délben a négy török katonatiszt kivonult rengeteg csomagjával s így csak ketten maradtunk. Ezentul az utazás elég kellemes volt. Konstantinápolyban azzal kecsgették, hogy 14 napig tart az ut Aleppóig. De hála Istennek épen félre sikerült leapasztanom! — Gyönyörű vidékeken mentünk keresztül. Öt napig gyönyörködhettem a havasokban. A legmagasabb fensík, amelyen vonatunk haladt, 1056 méter magas. Ezt a magasságot Bourasurlon-nál érte el. A nappalok meleg, de az éjszakák hűvösek voltak. Az éjjeli hidegek miatt sokat szenvedtem, mert csak egy vékony takarót vittem magammal és felső kabátom sem volt valami vastag.

Négy napi vonatozás után végre Bozantiba a végállomásra értünk. Eddig minden jól ment. Bozantiban szabad ég alatt éjszakáztunk, mert a török katonai parancsnok formaliter kidobott a váróteremből és az ajtót katonával őriztette. Mit volt-mit tennem, a perronon török módra koffereimre kuporodva, pokrócomat magamra terítve, a hidegtől dideregve gyönyörködtem a gyönyörű csillagos égből és csodáltam, bámultam a jobbra-balra égbe meredő havasokat. Ha az ülést meguntam, sétáltam. Az éjszakának néma csendjét kellemesen zavarta a havasokról alácsörgedező, az olvadó hótól megdagadt hegyi patakok csobogása. Gyönyörűek voltak a havasok, mikor a hold megvilágította őket. Ezen éjszaka sokat gondoltam sz. Ferenc atyánkra. Oh! ha az ő fogékony lelki-letével szemlélhettem volna ezt a soha el nem felejthető természeti szépséget!

Másnap reggel előszedtem tartalékos katonai lelkészé kinevező magyar-német okmányomat és összeszedve minden német tudományomat, elmentem a német katonai parancsnokhoz, bemutatkoztam, hogy ki vagyok és megkértem, hogyha lehetséges, engedie meg, hogy a német katonai koloniával mehessenek. Igen előzékeny volt és szívesen megengedte, csak arra kért, hogy legyek türellemmel, mert az első csoport már le van foglalva. Ez kis baj, gondoltam. Én még ma Mamuréban akarok lenni, ha pedig csak a második csoporttal mehetek, egy napot veszítek. Erre gondoltam egy merészet! Csomagjaimat a kommandáns ajtaja elé cipeltem és várakoztam türellemmel. Az első csoport nem telt meg egészen, erre megengedte, hogy én is velük mehessenek. Rögtön autóra raktam csomagjaimat és jó magam is föléjük kuporodtam. Reggel kilenc órakor indultunk. Bozantitól Tarsusig az ut 80 kilométer, de rengeteg magasságokat kell megmászni. Egyes helyeken 1700—2000 méter magasan jártunk. A vidék gyönyörű. Utunk havasok között vitt keresztül. Az idő nagyon meleg volt. Délután négy órakor már Tarsusban vol-

tunk. Itt a vonat indulásra készen várta az első kolóniát. Mindjárt jegyet váltottam. Itt a török katonai komandáns akadékoskodott, Hiába magyaráztam és mutogattam neki a katonai vonatokhoz való miniszteri engedélyemet, nem akart engedni. Végre nagy tolakodásomra megengedte, hogy Adanáig mehetek. Ezzel nem nyerek semmit, mert ha a kolóniától elmaradok, ez egy napi veszteség. Kértem tehát, hogy a végállomásig, Mamuréig, adjon engedélyt. Határozatlan maradt. Nem akartam tovább erőszakoskodni, nehogy azt is visszavonja, amit megengedett. Tehát Adanáig jegyet váltottam — gondoltam — majd tul járok én a te eszeden, ha te nem engedsz, én sem engedek. Ismerve a török vonatok szokását, hogy minden kis állomáson 5—10 percet várakoznak, tudtam, hogy Adanában lesz időm jegyváltásra. Nem csalódtam. Amint Adanába megérkeztünk, rögtön a jegyváltóhoz siettem, nem akart adni. Erre előmutattam okmányaimat és mondtam, hogy „officier“ vagyok, erre rögtön adott jegyet és én jót nevetve, azonnal siettem vissza a vonatra. Este 10 óraker (március 25-én) már Mamuréban voltam. Innen másnap reggel ismét a katonai kolóniával utazhattam. Az utat Mamurétól Izlahijeig kocsin tettük meg két nap alatt. Itt még nincs automobil közlekedés.

Gyönyörű vidékeken mentünk keresztül. Havasok mindenfelé. Az idő remek volt. Virágillat, madárdall, tiszta hegyi levegő! Igazán ezen két napi út mesés volt!

Végre hétfőn (márc. 27.) délután 4 óraker Izlahijebe érkeztünk. A vonat fülkében megháلتunk és másnap reggel öt óraker Aleppó felé indultunk, s délután félháromkor szerencsésen megérkeztünk.

Itt miként előbbi levelemben irtam, a Borromaei apácákhoz szállottam, mert a testvéreknél nem volt hely. Egy hétig láktam náluk, s ez alatt meglátogattam a magvar-osztrák konzult. Igen kedvesen fogadott. Megígérte, hogy mindenben segítségemre lesz, csak forduljak hozzá. Továbbá azt tanácsolta, hogy ne menjek Jeruzsálembe, hanem maradjak Aleppóban, mivel katonáinknak egy része (körülbelül 500—1000 ágyuval) jön a napokban s itt fog maradni, a lelkész azonban nem lesz a menetelő csapatnál, amiért is az itt levő katonáknak nagy szolgálatára lehetek. Megígértem, hogy bevárom a katonákat s ha ittmaradásom szükséges, úgy itt maradok a Vicarius engedélyével. Ép ezért megkértem a P. Guardiánt, hogyha lehetne valami kis helyet szorítani közöttük számomra, nagyon megköszönném. Erre egy szobát úgy ahogy berendeztetett számomra és így sikerült ide költözködnöm a testvérek közé.

Szegény testvéreink ugyancsak rosszul jártak. A zárdát (4 szoba kivételével), a collegiumot és a gyönyörű hatalmas modern iskolát a török kormány elvette tőlük. A 12 pater és 10 laikus közül csak egy pater és két laikus maradt. Jelenleg ugyan heten vannak, (2 laikus és 5 pater), de négy pater a vidékről menekült ide,

mert missziójukat a törökök feldúlták, hiveiket felkoncolták vagy számkivetésbe hurcolták. Rettenetes napokat élt át a kisázsiai katolikus egyház és mindezt a nacionalizmusnak köszönheti.

Eddig nyolc missziókn ment tönkre. Aleppóban először a zárdát csak bezárták, így testvéreink nagy része elment vagy elhurcolták őket és akik itt maradtak, kénytelenek voltak privát házban meghuzni magukat. Később a zárdát török iskolává alakították át és négy szobát átengedtek testvéreinknek. Most tehát egyik fele a zárdában, másik fele privát házokban tartózkodik Szerencsére én zárdában lakom.

Mi zárdalukók vagyunk a templom kustosai. Mi a privát házban lakókhöz járunk étkezni, ők meg hozzánk jönnek lelki táplálékra — misézni! Érdekes, mikor este vacsora után elől lámpással, botokkal s dorongokkal felfegyverkezve bandukolunk haza zárdánkba!

A templom szép és nagy, három hajós. Alig 40—50 éve épült. Az elrabort collegium szintén új, modern, szellős, igen szép épület, nemkülömben az iskola is gyönyörű alkotás. Nem csodálom, hogy fájt a foga a török kormányoknak ezen hatalmas és szép épületekre. Mindkettőnek hatalmas portája felett ott diszeleg a török címer két hatalmas török zászlóval.

Zárdánk szintén hatalmas, régi, de azért elég jó karban van. El lehet képzelni, milyen hatalmas szobái lehetnek, mikor szobái tantermekül szolgálnak. Istenem! mikor kerülnek ezek újból a mi birtokunkba!? Talán sohasem. Amit a török egyszer lefoglalt, nem igen engedi ki kezéből.

Egészségemet illetőleg hála Istennek nem panaszkodhatom, igen jól érzem magamat.

Most pedig Főtisztelenlő Szeretett Atyám kezeit csókolva, magamat buzgó imába ajánlva s az összes testvéreket üdvözölve vagyok...“
Aleppóban, 1916. április 6.

legkisebb fia: P. László.

Utóbb jelezte P. László, hogy megérkezett szerencsésen Jeruzsálembe. Már a Nagyhetet is ott töltötte és ő egyike volt azon 12 páternek, kiknek lábát a pátriárka Nagycsütörtökön megmosta.

Posztó beszerzés. Sok utánjárás után végre sikerült itt-ott tunika- és habitusposztóra akadnunk. Igaz ugyan, hogy elég nagy árt kell érte fizetnünk, mert 22—30 koronát is elkérnek méterjéért, de jobb most ezt az árat megadnunk, mint pár hónap mulva a kétszeresét, avagy egyáltalán ne is kapjunk posztót. — Tekintve azt, hogy a fővárosban sikerült posztót találnunk, a ft. P. Provincialis megbizta P. Medveczky Medárdot a posztó beszerzésével és szétküldésével. Így tehát nemcsak Pécsen a procurator panninál, hanem Budapesten is lesz kapható posztó. Egyelőre 200 méterre van kilátás.

Szerkesztői üzenetek. Mint az előző években, úgy az idén is elmarad a vakációra való tekintettel a Közlöny júliusi száma. Legközelebbi szám augusztusban várható.